

ע"פ 2447/13 - אהרן קליין נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 2447/13

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט צ' זילברטל

המערער: אהרן קליין

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת דינו מיום 9.1.2013 וגזר דינו מיום 20.2.2013 של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בת"פ 21131-05-11 שניתנון על ידי כב' השופט ד' רוזן

תאריך הישיבה: ט"ו באדר ב התשע"ד (17.03.14)

בשם המערער: עו"ד ל' לב ; עו"ד ד' ונטורה

בשם המשיבה: עו"ד צ' הבלדי; עו"ד א' שביט

פסק-דין

1. ערעור זה הוגש במקורו הן על הכרעת הדין והן על גזר הדין שניתנו בעניינו של המערער על-ידי בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כב' השופט ד' רוזן). בתום שמיעת טיעוני הצדדים בדיון שקיימנו בערעור ולאחר שיח ושיג הודיע המערער כי הוא אינו עומד על ערעורו בכל הנוגע להכרעת הדין ומצמצם את טענותיו להשגה על חומרת העונש שהוטל עליו. בטרם הדיון בטענות שהועלו בגדר הערעור על גזר הדין, מן הראוי לפרט את מכלול הנסיבות, גם אם תוך התייחסות לעיקרי הדברים בלבד, שכן מדובר בפרשה מסועפת ובשורה של נתונים שיש להביאם בחשבון לעניין ערעור זה.

כתב האישום והכרעת הדין

2. לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו הוגש כתב אישום המייחס למערער ולאדם נוסף, ד"ר עמוס בוחניק (להלן: בוחניק), שורה של עבירות מרמה, זיוף, שימוש במסמך מזויף והוצאת שיקים ללא כיסוי. כתב האישום, המחזיק עשרה אישומים, מייחס למערער ולבוחניק (להלן ביחד: הנאשמים) קבלה במרמה של כעשרה מליון ש"ח. כיוון שבפי המערער טענה לגבי קיומו של פער ענישה בלתי ראוי בינו לבין בוחניק, להלן יתוארו גם האישומים שיוחסו לבוחניק ומצאי בית המשפט לגבי היקף העבירות שעבר.

על פי החלק הכללי שבכתב האישום המתוקן, בשנת 2009 גמלה בלבו של המערער ההחלטה לקבל במרמה כספים מאנשי עסקים שונים על ידי כך שהציג עצמו בכזב כאיש עסקים ויזם המפתח מוצרים טכנולוגיים, כאשר בפועל המערער לא המציא ולא פיתח אף מוצר שכבר פעל בהצלחה. שני הנאשמים רשמו חברה בשם SAFE SKY (להלן: החברה), כשבעל המניות בה היה בוחניק, רופא שיניים במקצועו ואיש עסקים שהיו לו מוניטין בקרב הקהילה העסקית בארץ. במסגרת תוכניתו של המערער לקבל במרמה כספים, פרסמה החברה הודעה ולפיה פיתחה מדבקה ייחודית שבכוחה לזהות מבעוד מועד התקפי לב, בעוד שמוצר כאמור כלל לא פותח. עוד פורסם ביוזמת הנאשמים, כי חברת ענק בינלאומית (MSI) חתמה עימם על חוזה שלפיו תקבל ממנה החברה מיליארדי שקלים בעבור מכירת הזכויות באותה מדבקה. במסגרת פעילותם, שכרו הנאשמים שירותי משרד יחסי ציבור והמשיכו בפעילויות שונות לשם גיוס משקיעים בחברה, פעילויות שכללו הצגת מצגי שווא. בין היתר הוצגו על ידי הנאשמים המצגים הכוזבים הבאים: לחברה הון ומשאבים והיא מקיימת קשרים עסקיים חובקי עולם; החברה משווקת ברחבי העולם בהצלחה מוצרים טכנולוגיים מתקדמים וחדשניים וחתמה על הסכמי שיתוף פעולה עם חברות זרות בהיקפים של מיליארדי דולרים. בגדר כך נטען עוד, כי המערער זייף מסמכים ובהם כאלה הנחזים להיות מסמכים בנקאיים לצורך שכנוע יזמים להשקיע בפרויקטים של החברה; הודפסו חוברות מהודרות המתארות את המוצרים הנ"ל ופיתוחם; החברה שכרה משרדים מפוארים, התקשרה עם עורכי דין, אנשי יחסי ציבור, רואי חשבון ונעזרה באנשי מינהלה, גרפיקאים, אנשי מחשבים ואחרים; הנאשמים קשרו קשר ראשוני עם חברות בעלות שם והציגו זאת בפני משקיעים פוטנציאליים כהתקשרות חוזית עם אותן חברות. בנוסף, הנאשמים רכשו סחורות ושירותים בשווי כולל של מאות אלפי שקלים באמצעות המחאות בנקאיות מזויפות או שאין להן כיסוי.

3. באישום הראשון יוחסה לנאשמים עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק). בין היתר נטען, כי הנאשמים הציגו בפני יזם בשם ברט המלי מצג שווא לפיו

החברה משווקת ברחבי העולם טלפון סלולארי מתקדם בעל נתונים ייחודיים, המאפשר לנהל שיחות מכל מקום בעולם במשך 200 דקות, כשעלות ייצורו 5 דולר בלבד. על יסוד מצג השווא, ומצגים כוזבים נוספים, השקיע המלי במיזם סכום של 500,000 ש"ח.

בית המשפט המחוזי הרשיע באישום זה את שני הנאשמים על כך שקיבלו במרמה מהיזם סך של 500,000 ש"ח.

4. באישום השני נטען, כי הנאשמים הציגו בפני נציגו של משקיע אמריקני מצג שווא ולפיו החברה משווקת טלפון סלולארי מתקדם, שפיתוחו הושלם, ושניתן באמצעותו לנהל שיחות ללא מגבלת זמן ובכל מקום בעולם בעלות חודשית של 50 דולר. על יסוד מצגים אלה התקשר המשקיע האמריקני בהסכם עם הנאשמים, מסר להם סכום של 100,000 ש"ח ושתי המחאות נדחות על סך 400,000 ש"ח. באישום זה יוחסו לנאשמים עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ועבירה של ניסיון לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

בהכרעת הדין נקבע לגבי אישום זה, כי שני הנאשמים ביצעו את העבירות המיוחסות להם.

5. באישום השלישי, המיוחס למערער בלבד, נטען כי בראשית שנת 2006 פנה המערער אל אדם בשם דוד ספקטור בבקשה שזה יסייע לו להשתלב בקהילה העסקית בישראל בהיותו איש עסקים אמיד המחזיק סכומי כסף נכבדים בחשבונות בנק זרים והזקוק לשיקום תדמיתו (אותה עת היה המערער אסיר). השניים חתמו על הסכם למתן שירותי יעוץ בתמורה לכ-200,000 דולר לשנה, כאשר המערער כלל לא התכוון לשלם לספקטור עבור שירותיו. המערער מסר לספקטור שלושה שיקים (בסכומים של 270,000 אירו, 296,000 ש"ח ו-160,000 ש"ח) שנמשכו על ידי חברות שונות בידועו כי לשיקים אלה אין כיסוי. בשנת 2009 שוב פנה המערער לספקטור במטרה לשכור את שירותיו כיועץ לחברה ולעצמו. המערער התחייב לשלם לספקטור את חובו בגין השירותים שקיבל בשנת 2006 בסך 270,000 אירו. בשל התחייבות זו הסכים ספקטור לייצג את החברה במשא ומתן עסקי לרכישת חברת תקשורת, משא ומתן שנוהל רק לשם האדרת שמה והמוניטין של החברה, ועל אף שהמערער ידע שבידי החברה לא מצוי ההון הנדרש לצורך ביצוע אותה רכישה. באישום זה יוחסו למערער עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ושלוש עבירות של הוצאת שיק ללא כיסוי, לפי סעיף 432(א) לחוק.

המערער הורשע בגדרו של האישום הנ"ל בעבירה של קבלת דבר במרמה בכך שבמהלך שנת 2006 קיבל ממר ספקטור שירותי יעוץ בסך כולל של 270,000 אירו מבלי שהיתה לו כוונה לשלם עבורם. באשר לעבירות של הוצאת שיק ללא כיסוי, הסכימה המשיבה כי אין מקום להרשיע את המערער בהן כיוון שלא היה מדובר בהמחאות שנמשכו על ידי המערער.

6. באישום הרביעי תואר עניינו של משקיע נוסף שנפל ברשתם של הנאשמים - א.א. (שהוטל איסור פרסום על שמו). הנאשמים הציגו בפניו של א.א., שהכיר עוד קודם לכן את בוחניק, אפשרות להשקיע במיזם חדשני של החברה בתחום רפואת השיניים ובמיזם נוסף בתחום התקשורת הלוויינית. בקשר לכך העביר א.א. לנאשמים סכום של 100,000 דולר. בהמשך הציגו הנאשמים בפני א.א. מיזמים נוספים אותם מפתחת החברה, כביכול, ובגדר כך אף הציגו בפניו מסמכים מזויפים הנחזים להיות חוזים שחתמה החברה עם גופים שונים בקשר עם אותם מיזמים. בסך הכל העביר א.א., על יסוד מצגי השווא, סך של שבעה מליון ש"ח. בין היתר הציגו הנאשמים ל-א.א. מסמך כוזב הנחזה להיות מסמך

הבנות בין החברה לבין חברה עולמית בשם "נוברטיס", לפיו "נוברטיס" רכשה את הזכויות במיזם רפואת השיניים, כמו גם מסמך כוזב בדבר העברה בנקאית על סך 1.5 מיליארד דולר מחברת "נוברטיס" לחשבון החברה ומסמכים מטעים וכוזבים אחרים, ביניהם מסמכים שכביכול הציגו העברות כספים לחשבונותיו של א.א. כתשואה על השקעותיו, על אף שלחברה כלל לא היו רווחים. באישום זה יוחסו לנאשמים חמש עבירות של זיוף מסמך בכוונה לקבל באמצעותו דבר בנסיבות מחמירות וחמש עבירות של שימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות. עוד יוחסו לנאשמים עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות והוצאת שיק ללא כיסוי.

המערער הורשע בגין האישום האמור בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בקשר עם קבלת סכומים שונים מהמתלונן א.א., העולים על סך כולל של 5 מיליון ש"ח. המערער הורשע גם בעבירה של הוצאת שיק ללא כיסוי בכך שמסר למתלונן הנ"ל שיק על סך 2.3 מיליון דולר של הונג קונג ושיק על סך 10 מיליון ש"ח, מבלי שהיה כיסוי להמחאות אלה. בנוסף הורשע המערער בעבירות של זיוף מסמך ושימוש בו בכך שזייף מסמך העברה בנקאית על סך 6 מיליון דולר של ארה"ב והציגו למתלונן. גם בוחניק הורשע בגדר אישום זה בעבירה של קבלת דבר במרמה, אך זאת ביחס לסכום של 296,000 דולר שהתקבלו במרמה מהמתלונן. בוחניק גם הורשע בעבירה של הוצאת שיק ללא כיסוי בגין המחאה בסך 10 מיליון ש"ח שנמסרה למתלונן.

7. באישום החמישי מתוארים מצגי שווא שהציגו הנאשמים בפני רופא שיניים בשם ד"ר גבריאל סאבין, שהביאו את ד"ר סאבין ואת שותפו לעסקים, מר יוסף שקלים, להשקיע במיזמים שונים של החברה סכום של כ-1.4 מיליון ש"ח. בנוסף עשו הנאשמים שימוש במסמכים מזויפים בכוונה לרמות והעבירו לשני המשקיעים הנ"ל המחאות על סך 5 מיליון דולר כל אחת (הנחזות להיות תשואה על ההשקעה) בודעם כי אין להמחאות כיסוי וכי החברה כלל לא הרוויחה. לפיכך יוחסו לנאשמים באישום זה עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, ארבע עבירות של שימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות ושתי עבירות של הוצאת שיק ללא כיסוי.

בגדר אישום זה המערער הורשע בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בגין קבלת סכומים שונים מד"ר סאבין וממר שקלים (520,000 ש"ח סך הכל). כמו כן הורשע המערער בעבירה של הוצאת שיק ללא כיסוי בגין משיכת שתי המחאות על סך 5 מיליון דולר כל אחת. עוד נקבע, כי המערער עשה שימוש במסמכים מזויפים, מסמכי העברות כספים על סכומים גבוהים ביותר. בוחניק הורשע בגדר אישום זה בעבירה של הוצאת שיק ללא כיסוי בגין שתי ההמחאות הנ"ל.

8. באישום השישי נטען כי המערער הציג בפני ד"ר נחמן ברגר, שהכיר את ד"ר סאבין, אפשרות להשקיע בחברה תוך הצגת תמונה עסקית כוזבת לפיה החברה מחזיקה בסכומי כסף עצומים בחשבון בנק בהונג קונג. הנאשמים נפגשו מספר פעמים עם ד"ר ברגר במשרדי החברה ברמת גן והציעו לו להשקיע במיזם חדשני בתחום רפואת השיניים. בין היתר הוצג בפני ד"ר ברגר מצג שווא לפיו חברת "נוברטיס" רכשה את הזכויות במיזם האמור, ובכלל זה הוצג מסמך כוזב הנחזה להיות העברה בנקאית על סך 1.5 מיליארד דולר מחברת "נוברטיס". עוד הציגו הנאשמים בפני ד"ר ברגר מיזם העוסק בלוחות פאנל סולאריים. ד"ר ברגר העביר לידי הנאשמים, במישרין או לחשבון החברה, סכום כולל של 722,400 דולר.

בית המשפט המחוזי מצא כי לא ניתן לקבוע במידת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי כי הנאשמים הציגו בפני ד"ר ברגר מצגי שווא קודם להשקעתו בחברות שבשליטתם, ולפיכך זיכה את שניהם מחמת הספק מהעבירות שיוחסו

להם באישום השישי.

9. באישום השביעי נטען, כי החברה, בהוראת הנאשמים, הזמינה שירותי טיסות ותיירות מחברת "דיזנהאוז יוניטורס בע"מ". הנאשמים קיבלו את השירותים ולא שילמו בעדם, ואגב כך מסרו שתי המחאות ללא כיסוי, כאשר בעת מסירתן ידעו הנאשמים שאין חובה לפרען – המחאה על סך 700,000 דולר של הונג קונג והמחאה על סך 150,000 ש"ח. עוד יצרו הנאשמים מצג שווא כלפי "דיזנהאוז" לפיו החברה מניבה רווחים עצומים ותפרע את חובותיה. לפיכך נטען, כי הנאשמים עברו עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ושתי עבירות של הוצאת שיק ללא כיסוי.

בהכרעת הדין נקבע, כי יש לזכות את הנאשמים מחמת הספק מהעבירה של קבלת דבר במרמה. בצד זאת, הנאשמים הורשעו בעבירה אחת של הוצאת שיק ללא כיסוי, והמערער הורשע בעבירה נוספת של הוצאת שיק ללא כיסוי, לגביה נקבע כי בוחניק זכאי מחמת הספק.

10. האישום השמיני מתייחס לעבירות שבוצעו כלפי החברה ממנה שכרו הנאשמים משרדים עבור החברה וכלפי הבעלים של אותה משכירה, עו"ד רוני אילן. בתמצית יצוין, כי הנאשמים מסרו בקשר עם שכירת המשרדים שיקים ומסמכי העברות בנקאיות בידועם כי להמחאות ולמסמכים אלה אין כיסוי. עוד עשו הנאשמים שימוש במסמך מזויף והציגו מצגים כוזבים באשר ליכולת החברה לשלם את דמי השכירות. בגין כך הואשמו הנאשמים בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, בשתי עבירות של זיוף מסמך בכוונה לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות, בשלוש עבירות של שימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות ובשש עבירות של הוצאת שיק ללא כיסוי.

בגדר אישום זה הורשע המערער בשתי עבירות של הוצאת שיק ללא כיסוי ובעבירות של זיוף מסמך ושימוש במסמך מזויף. בוחניק הורשע אך בעבירה אחת של הוצאת שיק ללא כיסוי.

11. האישום התשיעי מתייחס לאירוע שבגדרו העבירו הנאשמים למנהל סניף בנק פאג"י בבני ברק מסמך שזויף על דם, הנחזה להיות חתום בידי סמנכ"ל הבנק הבינלאומי הראשון והממוען לחברה, ממנו עולה, כי נתקבלו אישורים מתאימים להעברת סך של 1.5 מיליארד דולר מאת חברת "נוברטיס" לחשבון החברה. זאת עשו הנאשמים בכוונה לרמות משקיעים בחברה בדרך של יצירת מצג שווא. באישום זה יוחסו לנאשמים עבירה של זיוף מסמך בכוונה לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות ועבירה של שימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות.

בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער בעבירות האמורות וזיכה את בוחניק מביצוען.

12. באישום העשירי נטען, כי החברה, בהוראת הנאשמים, הזמינה שירותי טיסות ותיירות מחברת "מעוז נסיעות בע"מ". הנאשמים קיבלו שירותים כאמור ולא שילמו בעדם, כשהם מוסרים לחברת "מעוז" חמש המחאות ללא כיסוי, כאשר בעת מסירתן ידעו הנאשמים כי אין חובה לפרען. מדובר בקבלת שירותי נסיעות בשווי של כ- 30,000 דולר. נוכח האמור יוחסו לנאשמים עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וחמש עבירות של הוצאת שיק ללא כיסוי.

בית המשפט זיכה את הנאשמים מחמת הספק מעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, הרשיע את

המערער בחמש עבירות של הוצאת שיק ללא כיסוי וזיכה את בוחניק מחמת הספק מעבירות אלה.

13. לסיכום, כפי שעולה מהכרעת הדין, המערער קיבל במרמה סכום כולל העולה על 6.12 מיליון ש"ח, 270,000 אירו ו-760,000 דולר, ניסה לקבל במרמה סך של 400,000 ש"ח, מסר שיקים ללא כיסוי בסכום כולל של 11.25 מיליון דולר של ארה"ב וכ-5.16 מיליון דולר של הונג קונג, זייף מסמכים ועשה בהם שימוש. המערער גם צירף תיק תעבורה בגדרו הורשע על-פי הודאתו בעבירות לפי סעיפים 67 ו-10א) לפקודת התעבורה [נוסח חדש], בכך שנהג ברכב בעת פסילה וללא רישיון נהיגה תקף, וכן בעבירה לפי סעיף 2 לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תש"ל-1970. בסך הכול הורשע המערער בחמישה מקרים של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, בעבירה של ניסיון לקבל דבר במרמה בנסיבות מחמירות, ב-13 מקרים של משיכת שיק ללא כיסוי, בארבעה מקרים של זיוף מסמך בנסיבות מחמירות ובתשעה מעשים של שימוש במסמך מזויף.

באשר לבוחניק, על-פי הכרעת הדין הוא קיבל במרמה סכומים של 600,000 ש"ח ו-295,000 דולר, ניסה לקבל במרמה סכום של 400,000 ש"ח ומסר שיקים ללא כיסוי בסכום של 10 מיליון ש"ח, 10 מיליון דולר של ארה"ב ו-2,278,500 דולר של הונג קונג. בוחניק הורשע בשלוש עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, בעבירה של ניסיון לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ובחמש עבירות של משיכת שיק ללא כיסוי.

14. בטרם הדיון שערך בית המשפט המחוזי במסגרת הכרעת הדין באישומים הספציפיים, הוא פרש את התשתית העובדתית שהוכחה לפניו המשליכה על כלל האישומים. בגדר כך עמד בית המשפט על נתוני הנאשמים, נתונים שבהמשך היתה להם, או היתה צריכה להיות להם, השלכה על קביעת העונשים. כך נקבע, כי בוחניק, שתואר על-ידי בית המשפט כרופא שיניים מיומן ומוכר, איש עסקים בעל נכסים רבים ואיש משפחה "נורמטיבי לחלוטין", לא היה שותף להמצאות ולפיתוח המוצרים בהם עסק המערער, וגם לא הבינם עד תום, כשהוא מאמין כי מדובר בחידושים מופלגים וכי המערער הוא גאון טכנולוגי. בצד זאת נקבע, כי בוחניק נטל על עצמו את הניהול הכספי-עסקי של החברה והיה היחיד המוסמך ליתן הוראות בחשבונות החברה בארץ. בית המשפט הדגיש, כי בוחניק לא רק שניהל את ענייני הכספים של החברות המעורבות, אלא "על-פי יוזמתו והחלטתו הבלעדית" העביר כספים מחשבונות הבנק של החברה לחשבונות הפרטיים (עמ' 7 להכרעת הדין; יוער, כי כיוון שלא מוספרו הפסקאות בהכרעת הדין ומספרי העמודים אינם זהים בכל העותקים שלה, ההפניה היא למספר העמוד בנוסח המופיע במערכת "נט המשפט"). בגדר כך נפסק, כי בוחניק העביר לחשבונות הפרטיים סכומים הנאמדים במיליוני שקלים, סכומים שכיסו במידה רבה על ההשקעות שהשקיע בוחניק בפעילויותיו של המערער. בית המשפט דחה את עמדת המשיבה שלפיה, החל משלב מסוים היה לבוחניק מניע מובהק להטעות ולרמות את המשקיעים, ביחד עם המערער, כדי לכסות על ההפסדים שנגרמו לו עת השקיע ב"פרשת המדבקה" (שם, עמ' 8). בית המשפט שוכנע כי בוחניק האמין (ויותר באמונתו גם במהלך המשפט) ביכולותיו המיוחדות של המערער, כשהוא "שבוי ... בקסמו ובכשרונו". כל זאת עד למחצית השנייה של שנת 2010, כשאז נוכח שלא הופקדו כספים כלשהם בחשבונות החברה בחו"ל, כספים שלכאורה היו אמורים להתקבל מחברות ענק בינלאומיות ובראשן חברת "נוברטיס". בעניין זה הוסיף בית המשפט את הדברים הבאים (עמ' 23-24 להכרעת הדין):

"חשוב להדגיש, נאשם 2 [בוחניק, צ.ז.] האמין ומאמין כי נאשם 1 [המערער, צ.ז.] על אף מגרעותיו והסתבכויותיו הפליליות בעבר ניחן בגאונות יוצאת דופן. נאשם 2 האמין ומאמין בכלל המצאותיו הטכנולוגיות של נאשם 1. נאשם 2 העריך כי להמצאות הטכנולוגיות ו/או לשכלולים המדעיים ו/או לפיתוחי המוצרים שרעיונותיהם הוצגו לו ע"י נאשם 1, יש פוטנציאל עסקי כלכלי מן המדרגה הראשונה. בחלוף הימים - כך האמין נאשם 2 בחלק גדול מהתקופה - ניתן יהיה לממש פירות ההמצאות ולהעשיר חשבונות החברות, כך שהנאשמים וכל שותפיהם להשקעות יוכלו ליהנות מרווחים

נאים. נאשם 2 נפל שבי בקסמו של נאשם 1 ולאורך ימים רבים האמין ב'נפלאותיו'. נאשם 2 נסמך על דבריו של נאשם 1 ואותם העביר כ'תורה מסיני' למתלוננים, כשהוא עצמו בטוח באמונתו ומשכנע את כלל סביבתו, כולל אנשים הקרובים לו ביותר, כמו אשתו, ילדיו וטובי חבריו, שמדובר בגאון יוצא דופן, שראוי ליתן לו לתרום ולעשות לטובת הציבור, ובד בבד ההשקעות במיזמי הגאון תישאנה רווחים גדולים. יחד עם זאת, נאשם 2 ידע כי בחשבונות החברות בחו"ל לא הופקדו כספים. בטח ובטח, בהמשך הדרך, החל ממחצית שנת 2010 כאשר תמונת המזומנים הייתה בהירה לו לחלוטין. נאשם 2 ידע כי לא הופקדו כספים ממיני חברות בינלאומיות בחשבונות החברות שבשליטת הנאשמים.

גם להטיו ופלאותיו של נאשם 1 לא שכנעו את נאשם 2 כי ברשות הנאשמים הון עצום ורב, עשרות רבות של מיליוני דולרים, המופקדים בחשבונות בחו"ל. נאשם 2 ציין כי כל מה שהיה היה: 'ברמת חזון' (עמי 653), הוא עצמו לא האמין למספרים, והציפיות היו כי בעתיד ייכנסו כספים, ציפיות שהושתתו על דברי נאשם 1 (עמי 667). גם מסמך נוברטיס לא שכנע אותו, ולדבריו מדובר היה בעתיד (ראה גם חקירתו מיום 13.04.2011, צוטט לעיל).

ניתן להניח לטובת נאשם 2, כי על בסיס אמונתו בנאשם 1 רצה להאמין לדברי נאשם 1 (ויכול אפילו שבדק השקעות, חובקות הון, על בסיס רצונו להאמין, וליתר דיוק, פנטזיה שרקם בראשו, כשהוא יודע שמדובר אך במעין 'חלום נעים'), גם בנושא הכספים - ברם נאשם 2 ידע לאורך כל התקופה כי בחשבונות של החברות שבשליטתם לא הופקדו כל כספים (בהסתייגות שצוינה לעיל), ובודאי החל מהמחצית השנייה של שנת 2010.

על בסיס אמונה זו, קיצר נאשם 2 טווחים, והציג את אמונתו והערכתו לעתיד, את ה'חזון', כהוויה מציאותית, בפני המתלוננים ומשקיעים בכוח אחרים. הנאשם 2 הציג התקשרויות של החברות שבשליטת הנאשמים עם חברות בין לאומיות, התקשרויות שהובילו למילוי קופות החברות - למרות שידע כי אין כל כספים בחשבונות שברשותם, וכל ההתקשרויות החוזיות שהוצגו על ידו הינן בבחינת 'חזון', המושתת על אמונתו בנאשם 1, תוכניות ורודות לעתיד. בדומה הציג נאשם 2 בפני חלק מהמתלוננים תמונה עובדתית על-פיה רעיונותיו של נאשם 1, מומשו ואינם אך רעיונות ומחשבות לעתיד. על-פי תצוגתו של הנאשם 2, בעקבות נאשם 1, הרעיונות נשתכללו לפיתוח, ייצור ושיווק, כמפורט בפרטי האישים להלן, הכל בכל, כשנאשם 2 יודע כי מדובר ברעיונות, תוכניות לעתיד, ותו לא".

מהאמור לעיל אנו למדים, ולכך תהא חשיבות בהמשך, כי על אף השוני המהותי שבין שני הנאשמים, מבחינת תפקידו של כל אחד מהם בפרשה ומבחינת היקף העבירות בהן הורשע כל אחד מהם, ברי כי, על-פי ממצאי הכרעת הדין, גם אם המערער היה בעל התפקיד הראשי לא ניתן לתאר את בוחניק כ"ניצב" גרידא. לפחות משלב מסוים, כאשר בוחניק נעשה מודע לכזב הנוגע לסכומי הכסף הדמיוניים שנטען כי הועברו לחשבונות החברה על-ידי חברות ענק בינלאומיות, היה בוחניק שותף ליצירת מצגי השווא שהוצגו למשקיעים, וכמי שניהל לבדו את ענייניה הכספיים של החברה, דאג להעביר לכיסו סכומי כסף שהתקבלו מהמשקיעים, כדי לכסות על הפסד השקעותיו שלו. לכך יש להוסיף את העובדה שתיאורו של בוחניק כאיש עסקים מוכר ומכובד (בניגוד למערער, בעל העבר הפלילי, כמפורט להלן) פועל לחובתו במידה מסוימת, שכן תכונותיו אלה הן שאפשרו לו לשכנע משקיעים פוטנציאליים, שרבים מהם נמנו על חוג מכריו או עמיתיו למקצוע ורחשו לו אמון.

גזר הדין

15. בגזר הדין עמד בית המשפט המחוזי על החומרה היתרה שבמעשי הנאשמים, שבאה לידי ביטוי בריבוי העבירות בהן הורשעו, בהיקף מעשי המרמה שביצעו ובסכומים בהם היה מדובר. עוצמת הפגיעה במתלוננים היתה רבה, כמו גם

הפגיעה בערכים החברתיים שעליהם נועדו להגן העבירות שבהן הורשעו הנאשמים - "חופש הרצון, חופש הבחירה וחופש הפעולה".

בית המשפט המחוזי מצא כי עניינו של המערער שונה תכלית שינוי מעניינו של בוחניק, ופירט את עמדתו בעניין, כמו גם את קביעתו באשר למתחמי הענישה הראויים, באופן הבא:

"כמצוין בהכרעת הדין, נאשם 2 [בוחניק, צ.ז.] האמין ביכולותיו הבלתי רגילות של נאשם 1 [המערער, צ.ז.] והיה שבוי, במידה רבה, בקסמו ובכישורו. נאשם 2 האמין בהמצאותיו ושכלוליו של נאשם 1, כמו גם במתווה העסקי שנירקם לנגד עיניו בארץ ובמסעות אליו התלווה בחו"ל. נאשם 2 לא תיכנן לבצע העבירות בהן הורשע ולא כיוון מעשיו לאורך תקופה ארוכה, לשם רמייה ו/או תאוות בצע. הנאשם האמין לאורך ימים ארוכים לתומו כי במעשיו, תורם הוא לציבור ומשיא רווחים לחברה ולמשקיעים השונים.

עניינו של נאשם 1 שונה מזה של נאשם 2. נאשם 1 היה זה שרקם ובנה 'משאבת כספים' משוכללת ומהוקצעת להפליא. נאשם 1 יצר מכונה מהודרת ואטרקטיבית למשקיעים שביקשו לתרום ולקדם המצאות טכנולוגיות ולשאת רווחים עצומים משאלו תעלינה על מסלולי ייצור ושיווק. נאשם 1 זייף מסמכים ויצר דפי נייר הנחזים להיות חוזים בינלאומיים, דפי חשבון בנק, העברות בנקאיות בארץ ובעולם, כמתואר בהרחבה בהכרעת הדין. נאשם 1, בדרכים מופלאות, ארגן תצוגות של קבלות פנים בחו"ל, פגישות עם אנשי כלכלה ועסקים ומיני פרזנטציות בהן כיכב בצורה מעוררת השתאות. נאשם 1 השתמש במעמדו ובשמו הטוב של נאשם 2 לקידום מטרותיו. נאשם 1 העצים תפוקת 'משאבת הכספים' שיצר על ידי שיתופו של נאשם 2 והבנייתו במערכת הכזבים, תוך ניצול תמימותו והישענות על נכסיו.

המתלוננים בפרטי האישום השונים השקיעו ממיטב כספם סכומים משמעותיים ביותר בגין מצגי השווא ומעשי התרמית שבוצעו כלפיהם.

כלל השיקולים בעניינו של נאשם 1, מובילים לקבוע כי מתחם העונש ההולם לנוכח חומרת העבירות אשר ביצע, ריבוי העבירות, היקפן, עוצמת הפגיעה במתלוננים והענישה הנוהגת הינו בתחום של 4-7 שנים.

עניינו של נאשם 2 הינו כאמור שונה בתכלית. מתחם העונש ההולם בעניינו של נאשם 2 הינו בין עונש מאסר על תנאי לבין עונש של שנתיים מאסר.

בנסיבות העניין, לא מצאתי לחרוג ממתחם העונש שנקבע, הן בשל שיקולי שיקום והן בשל שיקולי הגנה על שלום הציבור. ודוק, שיקולי שיקום אינם רלוונטיים לעניין נאשם 1. כך גם לעניין נאשם 2.

נאשם 1 אמנם בעל עבר פלילי וכן תלוי ועומד כנגדו מאסר מותנה בן 15 חודשים, אך אין הדבר מצדיק סטייה ממתחם העונש ההולם. נאשם 2 אדם נורמטיבי, נעדר כל עבר פלילי.

בגזר הדין צוין כי בוחניק החזיר למתלוננים ולנושים אחרים של החברה כ-8 מיליון ש"ח.

16. בית המשפט הזכיר כי המערער, יליד 1965, נשא בעבר בשתי תקופות מאסר בגין עבירות מרמה (40 חודש ו-46 חודש) ותואר בגזר הדין בת"פ (שלום-ת"א) 4241/02 כ"עבריין מרמה סדרתי ומסוכן". לזכות המערער צוין, כי הוא ניחן בסגולות רבות ויש להניח כי אם הדבר היה ביכולתו היה מפצה את קורבנותיו. בית המשפט המחוזי התרשם כי "מעלליו ... אינם נובעים אך מרדיפת בצע כסף אלא ממיני מניעים שמקורם באישיותו", כשהוא נשלט על-ידי דחפים המביאים אותו לפעול בדרכים שאינן לגיטימיות.

בהסתמך על האמור, ולאחר שסקר את רמת הענישה הנוהגת במקרים דומים, גזר בית המשפט על המערער עונש מאסר בפועל לתקופה של 6.5 שנים (בניכוי ימי מעצרו). כמו כן הופעל במצטבר מאסר מותנה לתקופה של 15 חודשים, זאת נוכח הרשעת המערער באישום השלישי. כפי שצוין בגזר הדין, בסך הכול על המערער לשאת ב-87 חודשי מאסר. אלא שנראה כי בעניין זה נפלה טעות, שכן 6.5 שנים הם 78 חודשים ובצירוף 15 חודשי המאסר המותנה שהופעל, מדובר בסך הכול ב-93 חודשים. נראה שאיש מהצדדים לא התייחס לטעות האמורה, אך נוכח מסקנתנו כי יש להקל בעונשו של המערער גם ביחס לעונש של 87 חודשי מאסר, ניתן להניח לטעות זו. בנוסף הוטל על המערער עונש מאסר מותנה של 24 חודשים לתקופה של 3 שנים שלא יעבור עבירה מבין העבירות בהן הורשע וקנס בסך 50,000 ש"ח או 150 ימי מאסר תמורתו. בגין הרשעת המערער בעבירות התעבורה נגזרו עליו עונשי פסילה בפועל ופסילה מותנית.

17. בוחניק נדון ל-18 חודשי מאסר, מתוכם שישה חודשים לריצוי בפועל בדרך של עבודות שירות והיתרה על תנאי, שלא יעבור במשך שלוש שנים עבירה לפי סעיף 415 או 420 לחוק. בנוסף, חויב בוחניק בתשלום קנס בסך 150,000 ש"ח או 150 ימי מאסר תמורתו.

הערעור על חומרת העונש

18. נימוק הערעור המרכזי אותו העלה המערער ביחס לחומרת העונש שהוטל עליו מתייחס לפער העונש העצום שבינו לבין בוחניק העולה, על-פי הטענה, כדי הפליה פסולה. המערער מוסיף וטוען, בהקשר זה של חלקו של כל אחד מהנאשמים בפרשות המפורטות בכתב האישום, כי הוא לא נטל לעצמו סכומי כסף כלשהם, בניגוד גמור לבוחניק אשר הייתה לו יד חופשית לפעול בחשבונות החברה ובגדר כך דאג לכיסוי הפסדיו. עוד נטען כי הקשר עם המשקיעים השונים היה מבוסס בראש ובראשונה על ההיכרות שביניהם לבין בוחניק ועל ההשפעה שהייתה לו עליהם, זאת במובחן מהמערער, אשר בעצמו לא היה מצליח לגייס משקיעים. עוד נטען, כי בית המשפט המחוזי נקט גישה מחמירה יתר על המידה בקביעת מתחם הענישה. לעניין זה היפנה המערער לעונש שנקבע בת"פ (מחוז-ת"א) 47038-10-12 מדינת ישראל נ' דנקנר (19.12.2013), בו נגזר עונש של 12 חודשי מאסר לריצוי בפועל על נאשם שהוציא בתחבולה סכומים המגיעים כדי 33 מיליון ש"ח ולעונש שנקבע בת"פ (מחוז-ת"א) 4004/09 מדינת ישראל נ' כהן (30.9.2013), שעמד על שש שנות מאסר לריצוי בפועל בגין נטילת שוחד בסכום של חמישה מיליון ש"ח ועבירות נוספות. ייאמר כבר עתה כי שתי הפרשות האמורות שונות תכלית שינוי מהמקרה דנא וקיים קושי לערוך השוואה בין העונשים שהוטלו במסגרתן לבין עונשו של המערער.

19. המשיבה מדגישה את קביעת בית משפט קמא לפיה בוחניק "הלך שבי אחר המערער, האמין ביכולותיו וראה

בהתקשרות ביניהם מהלך עסקי שעשוי להניב רווח לחברה ולמדינה" וכי בוחניק גיבש הסדרי פשרה עם המתלוננים והעביר לידיהם סכום העולה על שמונה מילין ש"ח. הודגש, כי בוחניק, במובחן מהמערער, ניהל אורח חיים נורמטיבי והוגדר בעיקרי הטיעון של המשיבה כ"איש רב פעלים וחסדים", זאת בהסתמך על שורה ארוכה מאד של עדויות אופי שניתנו בעניינו של בוחניק בשלב הטיעונים לעונש. לטענת המשיבה המערער הוא "עבריין מרמה מדופלם, שקופת שרצים מאחוריו".

דיון והכרעה

20. כפי שכבר נזכר לעיל, לאחר ששקלנו את מכלול הנתונים ואת טיעוני הצדדים מסקנתנו היא שיש מקום להקל במשהו בעונשו של המערער.

לא יכול להיות ספק שמעשי המערער קשים וחמורים, וחומרם מתגברת מאד לרקע עברו המכביד. אכן, לפנינו אדם שהפך את מעשי המרמה לאורח חיים. גם אם, כטענתו, וכפי שגם התרשם בית המשפט המחוזי, מעשיו אינם נובעים מרדיפת בצע גרידא, "אלא ממיני מניעים שמקורם באישיותו", הרי שמבחינת הקורבנות שנגרמו להם הפסדים כבדים ומבחינת התקלות החמורות שיוצרים מעשי המרמה והזיוף, מעשים הפוגעים קשות באמון ובביטחון הנדרשים לשם קיום פעילות כלכלית סדירה, מניעיו של המערער אינם מעלים ואינם מורידים. גם איננו סבורים כי שגה בית המשפט במתחם הענישה שנקבע על ידו (ארבע עד שבע שנים).

הנימוק המרכזי להקלה בעונשו של המערער היא הפער העצום שבין העונש שהוטל עליו לבין עונשו של בוחניק. אין ספק כי קיים שוני מהותי וממשי בין שני הנאשמים, אלא שנראה כי שוני זה אינו מצדיק פער כה גדול בענישה. נחזור ונציין את חלקו המשמעותי של בוחניק, במיוחד כלפי המשקיעים אשר ניאותו לסכן את כספם נוכח אישיותו-שלו ואמונם בו. עוד נזכיר את שליטתו של בוחניק בחשבונות הבנק של החברה. אין מקום לראות בבוחניק, על שלל תכונותיו כפי שאלו פורטו לעיל ובהתחשב בניסיון החיים שלו ובהיותו איש עסקים מנוסה, פתי חסר כל תבונה שהולך שולל, בבחינת אחד מקורבנותיו של המערער. גם אם בוחניק הוקסם מדבריו של המערער ומיכולותיו, כפי שאלו הצטיירו בעיניו, אין לאיין את תרומתו-שלו למעשי המרמה, שהרי ללא נוכחותו נראה שהמערער לא היה מצליח לגייס סכומי כסף כה משמעותיים. כפי שצוין לעיל, גם נראה שהמערער לא נטל לעצמו סכומי כסף, בוודאי שלא סכומים ממשיים. בנסיבות אלה זכאי המערער להקלת מה, בהתחשב בכך כי על בוחניק כלל לא נגזר עונש מאסר לריצוי בפועל, אלא בדרך של עבודות שירות.

ברי כי עקרון אחידות הענישה, הנגזר מהעקרון שלפיו הכל שווים בפני החוק, אינו מצדיק במקרה זה זהות בין העונשים, וגם לא הקלה ניכרת בעונשו של המערער. גם אין זה ראוי שתכפה על בית המשפט "אמת מידה עונשית מוטעית רק מפני שהיא ננקטה במקרהו של אחד הנאשמים המשותפים" (ע"פ 5450/00 שושני נ' מדינת ישראל פ"ד נו(2) 817, 822 (2002)). בסופו של יום הורשע כל אחד מהמעורבים בעבירות שונות וחלקו בפרשות היה שונה. ואולם, הפער הכה משמעותי בעונשים מצדיק התערבות בגזר דינו של המערער, שהרי השניים היו שותפים לחלקים ניכרים של הפעילות הפלילית, כשבוחניק אינו אך דמות משנית ושולית בפרשות. המשיבה השלימה עם גזר דינו של בוחניק ולא ראתה לנכון להשיג עליו. במצב זה נוצר חוסר פרופורציה בין העונשים שתחושת הצדק מתקשה להשלים עימו. המערער זכאי ליהנות ממצב דברים זה, גם אם העונש שנגזר עליו, כשלעצמו, אינו חמור יתר על המידה.

21. נוכח האמור, ראינו לנכון להעמיד את עונש המאסר שעל המערער לרצות בפועל, לרבות המאסר המותנה שהופעל, על 72 חודשי מאסר (בניכוי ימי מעצרו). יתר חלקי גזר הדין יעמדו בעינם.

ניתן היום, ח' בניסן התשע"ד (8.4.2014).

שופט

שופטת

שופט
